

CHUYỆN CON DÊ

Trần Thanh

Dê được dùng vào rất nhiều việc như nuôi dê lấy sữa, nuôi dê lấy thịt bán lông và gần đây nhất người ta còn nuôi dê để chuyên chở những vật nặng vừa phải. Ở Việt nam còn có một “kỹ nghệ” khác nữa là dê còn để làm tiết canh dê và bán thịt dê bầy món.

1- Con dê trong dân gian và trong điển tích

Trong dân gian người ta thường hay cho người sanh năm con Dê là người tuổi con Dê, hay tuổi Mùi, hay có máu dê – tức hay la cà ve vãn phụ nữ. Khi người ta nói “anh chàng này ‘dê’ quá” hay “Người có máu ‘dê’”, từ “dê” ở đây dùng chỉ tánh lả lơi, ong bướm.

Trong Cung Oán Ngâm Khúc có câu:

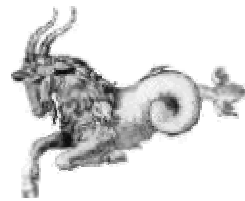
Cái đêm hôm ấy đêm gì

Bóng dương lồng lộng đồ mi chập chùng

Mấy câu trên diễn tả đêm người con gái được đưa vào làm cung nữ và nhà vua đến để “đoái hòai”. Chữ “dương” ở đây gọi tắt của từ “dương xa” tức là “xe dê”. Dương xa lấy điển từ việc vua Tề ham mê nữ sắc, trong cung có 3.000 phi tần, nhà vua không biết qua đêm với cung nữ nào nên hỏi kế hoạn quan. Hoạn quan hiến mưu rằng nhà vua nên ngồi xe nhỏ, xe do mấy con dê kéo đi, khi dê ngừng lại ở cung nào thì vua nghỉ qua đêm ở cung ấy. Các cung nữ thời ấy nghĩ ra mưu lấy lá “so đũa” để trước cửa cung. Dê thích ăn lá “so đũa” nên gặp là dừng lại, thế là vua xuống xe và “Bóng dương lồng lộng đồ mi chập chùng”.

2- Tuổi con dê trong Tử vi Tây phương

Trong khoa Chiêm tinh tây phương

tướng tinh con dê là ngon lành lắm. Capricorn hay Sea Goat, dịch là Nam dương là tướng tinh của những người sinh từ ngày 22-12 đến 22-1 dương lịch, là chính mệnh cầm tinh con dê. Theo Tử vi Tây phương sao Thái dương (mặt trời) chiếu sáng ở Nam dương. Mặt trời trong chiêm tinh học tượng trưng cho bản chất thực sự bên trong. Nam dương là ngôi sao thứ mười trong vòng mười hai sao của tử vi Tây phương theo thứ tự như: Dương Cưu, Kim Ngưu, Song nam, Bắc giải, Hải sư, Sửu nữ, Thiên sứ, Hồ cấp, Nhân mã, Nam dương, Bảo bình, Song ngư.

Nam dương do Thổ tinh (Saturn) thống trị, Thổ tinh là vì sao của trách nhiệm và cấu trúc. Nam dương còn là vì sao của sự sáng tạo, nguyên thủy, tổ chức và thứ tự lớp lang cùng với ý muốn thành công

và tinh thần cầu tiến. Người tuổi Nam dương là người có thể tin tưởng hợp tác làm ăn và là bạn bè trung tín, tuy nhiên người tuổi Nam dương cũng hay ghen tương và có chút máu tham vợ vét. Tuổi này lúc trẻ có thể có nhiều lo âu, lao đao lận đận, tuy nhiên về già nhờ sao Thổ tinh thủ chiếu nên hậu vận có nhiều điều tốt đẹp.

Về thể lực vóc dáng, người cầm tinh Nam dương có nước da màu nâu sô-cô-la, xanh dương hay xanh đậm, xanh lá cây đậm, đen như than hầm hay hung đỏ.

Trong cơ thể sao Nam dương còn tượng trưng cho xương, khớp, răng và da. Do vậy khi sao Nam dương chiếu mạng người ta có thể hay bị các bệnh như gãy xương, sai khớp và dị ứng da, trong thời gian này nếu lo lắng nhiều người ta có thể bị rối loạn chức năng.

3- Tuổi con dê trong Chiêm tinh học Đông phương

Theo quyển Tử vi của Bạch Huyết tiên sinh do Nguyễn An và Nguyễn Văn Mậu dịch, xuất bản năm 1999 tại Việt nam, Bạch Huyết tiên sinh viết về người tuổi con Dê (tuổi Mùi) như sau:

Chí hướng sự nghiệp: Người tuổi con Dê có chí nghiên cứu dò đào, thích sáng lập, có nhiều dã tâm, hay bị quan.

Về khía cạnh tu dưỡng đức hạnh: Người tuổi con Dê thường thì ngoan dịu, hiền lành, lương thiện, có lòng đồng tình, khát vọng gia nhập đoàn thể, thành thực, có lòng chánh nghĩa; khuyết điểm là hay cho mình quan trọng hơn người khác, và không thể cam chịu để người

khác bước vào lãnh vực của bạn.

Về năng lực: Người tuổi con Dê yêu thích nghệ thuật, có trí tưởng tượng và sáng tạo, nhạy cảm, có sức chịu đựng tốt, tính lực dồi dào; khuyết điểm là đôi khi bị lẻ loi, cô đơn, do dự thiếu quyết đoán.

Về tính tình: Người tuổi con Dê thì nhỏ nhả, hài hòa hoàn cảnh, nội tâm kiên định, khảng khái, tràn ngập tình cảm sâu sắc đối với những điều thích thú; khuyết điểm là thường tự tha thứ mình, cô quạnh, có pha chút tâm thần, dễ lung lay tình cảm.

Về phương pháp tư tưởng: Người tuổi con Dê nói năng làm việc vững vàng, có lòng kiên nhẫn; khuyết điểm là không chú trọng thực tế, nội tâm cố chấp.

4- Con dê trong việc vận chuyển

Dê dùng vận chuyển những vật nặng vừa phải thay cho lừa và trâu bò đang ngày càng được nhiều người ưa thích. Chúng ta thử hình dung. Dê được nuôi bên cạnh người, dê con lớn lên cứ lẻo đẻo theo chủ của nó không cần dây cột như trâu bò. Ban đêm bầy dê lúc nào cũng ở bên cạnh lều của chủ để nhởi cỏ và không hề lang thang đâu xa. Các nhà nghiên cứu đã tính toán cẩn thận và kê ra con số trọng lượng mà một con dê có thể mang bằng 20% đến 25% trọng lượng cơ thể.

Nuôi dê rất ít tốn kém mà lợi ích thì khá nhiều, đó là yếu tố vô cùng quan trọng. Việc chăm sóc và ăn uống cho dê thì đơn giản lắm. Một con dê lớn mỗi ngày chỉ cần chủ quăng cho nó khoảng 2 kí lô cỏ khô và một ít nước, thế là xong việc. Mỗi năm chỉ cần hai lần cho dê uống thuốc xổ sên lãi trong đường ruột mà không cần phải với các quan thú y vừa tốn kém vừa phiền phức.

Dê luôn theo bên cạnh chủ, không sợ lạc, không cần dây cột. Dê còn có biệt tài leo trèo trên các hốc núi cheo leo rất giỏi, an uống kham khổ không đòi hỏi cao lương mỹ vị và thức ăn phiền phức. Không có gì nhởi, dê có thể nhai đồ ăn thứ bỏ đi chẳng giống vật nào thêm như

lá lợp nhà đã qua nhiều năm sương gió, như cùi bắp khô, cỏ dại...

5- Dê sữa: giống dê Anglo-Nubia:

Năng trung bình từ 110 – 140 kg.
Cao trung bình từ 81cm đến 94cm.

Kỹ nghệ nuôi dê lấy thịt và lấy sữa bắt nguồn ở Anh quốc từ thập niên 1870 từ giống dê Nubian ở Ai cập. Giống dê Jumna Pari và Chitral ở Ấn độ và giống dê Zariby Eritrea. Các giống dê này có nhiều màu, đen, nâu, có đốm. Hai đặc

Hình trên: Con dê cái Anglo-Nubia

Hình bên: Chú dê đực Anglo-Nubia

tính nổi bật của giống dê Anglo-Nubia là tai hình chuông dài, mũi thẳng, đẹp, dáng đứng thẳng ngạo nghễ, ngực lớn, lưng thẳng, mông hơi gồ lên một tí. Giống dê này được nhập vào Úc từ năm 1956 và hiện có mặt ở nhiều tiểu bang. Đặc điểm khác của dê Anglo-Nubia là có nhiều mỡ và protein trong sữa, thịt được ưa thích hơn loại giống dê Thụy sĩ và có tính thích nghi nhiều với khí hậu khô nóng.

6- Dê sữa: giống dê British Alpine

Cao 83 – 95 cm
Đòng họ nhà British Alpine đầu tiên

Một nàng British Alpine

Một anh chàng British Alpine kiêu hãnh

được biết đến tại sở thú Ba lè năm 1903 và sau đó được nhập vào Anh quốc. Năm 1956 bà Hopping ở Tân Tây lan đưa một cặp vợ chồng nhà British Alpine vào gầy giống, và đó là gia đình giống họ British Alpine đầu tiên ở Nam bán cầu. Hai cặp British Alpine đầu tiên được đưa vào định cư ở Úc năm 1959. Tuy nhiên chủng tộc British Alpine lại là chủng tộc thiểu số ở Úc, Hiệp Hội Nuôi Dê Sữa của Úc (The Dairy Goat Society of Australia) đang hoạch định một

chương trình gây giống British Alpine và đây là một loại giống tốt và cho sữa có phẩm chất rất cao.

Giống British Alpine có đặc điểm là chân trắng, mình đen, mặt có đốm nổi bật, đuôi có lông trắng bên dưới, viền tai trắng, tai thẳng hơi vênh về phía trước, lưng thẳng, mông hơi nhô, chân thẳng, xương chân lớn và cứng chắc, da màu sậm.

7- Dê sữa: giống Toggenburg

Cao 79cm – 90cm

Tổ của dòng Toggenburg xuất thân từ

Thụy sĩ ở vùng Obertoggenburg. Giống dê này được xuất cảng rất nhiều và phổ biến ở Anh từ năm 1884 đến 1905.

Giống

Toggenburg cũng phát triển rất nhiều ở Mỹ và đến nay đã trở

thành một dê được rất nhiều ưa chuộng ở xứ Cờ Hoa này. Thủy tổ dòng Toggenburg được đưa từ Anh quốc vào Úc năm 1947 và thích nghi mau chóng với thời tiết ở đây. Dòng họ nhà Toggenburg từ đó được nhiều người ưa chuộng và sinh con đẻ cháu mau chóng ở nhà cũng như nuôi tự do ngoài trời thành đàn lớn nhờ vào chất lượng sữa tốt.

Giống Toggenburg ở Úc có 9.03 lít sữa mỗi 24 giờ. Giống Murrungowar Geneva của giòng họ Toggenburg theo thống kê năm 1999/2000 ghi nhận là một năm cho được 3047kgs sữa (tương đương 2958 lít, hay mỗi 24 giờ được 8.303 lít)

Đặc điểm: Dáng mạnh khỏe, hoạt động, nhanh nhẹn, cân đối, ngực nở, thân hình tam giác đầy đặn, xương chân khỏe và

Ui chà! Nhìn bầu sữa của một chị Toggenburg thấy mà khiếp chưa chứ!

Một anh chàng Toggenburg. Thấy bộ râu dê của nó chưa? Thật là dê mà!

Được giải thưởng đấy! Anh chàng Saanen này được thưởng vì sau khi bị cắt cổ lột da người ta thấy anh có thịt nhiều, chất lượng cao! Con người vậy đó!

thẳng, lông màu nâu nhạt đến màu sô-cô-la, vằn trắng xuất hiện từ mắt đến mắt đến miệng, ở viền tai và trên chân từ gối đến bàn chân, trên mông và đuôi.

8- Dê sữa: giống Saanen

Trọng lượng: 61kg - 81 kg

Cao: 81cm – 94cm

Giống Saanen được Bộ Nông nghiệp NSW nhập ở Anh và Thụy sĩ vào rồi lai giống. Sau hơn hai mươi năm thí nghiệm tại nông trại Nyngan, sau đó được tiếp tục nghiên cứu thêm ở Condobolin, ngày nay nhà họ Saanen được gắn nhãn hiệu là giòng họ dê có tầm vóc quốc gia vì đạt được nhiều kỷ

Chị Saanen này tốt số hơn! Chị được thưởng vì có sữa nhiều mà không phải bị cắt cổ lột da.

lục thế giới.

Kỷ lục thế giới mới đây ở Osory Snow Goose do dòng họ nhà Saanen của Úc đã đạt được với năng suất sữa vắt lần thứ nhất là 3296kgs (hay 3200 lít) một năm, sữa vắt lần thứ nhì là 3498kgs (hay 3396 lít) một năm.

Ngày nay dòng họ nhà Saanen là dòng họ đông con nhiều cháu nhất ở Úc.

9- Vai nét về kỹ nghệ nuôi dê thịt ở Úc

Tội nghiệp và xót thương nhất là

số phận của dòng họ nhà Boer.

Dòng họ Boer được nhập từ Nam Phi vào Úc năm 1980, phải mất 6 năm rông rã để kiểm nghiệm chữa trị và làm lạnh mạnh giống dê này trước khi được Bộ Y tế công nhận và cho phép gầy giống để làm dê nuôi lấy thịt. Mãi đến năm 1993 – 1995 người ta mới cách mạng hóa kỹ nghệ nuôi dê thịt để xuất cảng qua Đài loan, vùng Trung đông và khu vực Trung Mỹ. Năm 1996 – 1997 kỹ nghệ này mang thu hoạch 27 triệu đô la.

Dòng họ nhà Boer được hai đại học University of Queensland và Agriculture Western Australia gia công nghiên cứu lai giống để nâng cao chất lượng sản phẩm trên tiêu chuẩn như tuổi, mỡ, trọng lượng, thịt, xương... do đó giống Boer được lai với họ nhà Angoras, Cashmeres cùng với dòng họ nhà dê lấy sữa. Tiêu chuẩn người ta cần phải đạt cho nhà họ Boer được chiết tính như sau:

	Con đực	Con cái
Mới sanh	3.7 kg	3.4 kg
Thôi bú	24 kg	22 kg
7 tháng	40 - 50 kg	35 - 45 kg
12 tháng	50 - 70 kg	45 - 65 kg
Trưởng thành	90 - 130 kg	80 - 100 kg

Bản chiết tính này dựa trên tiêu chuẩn tăng trọng 200grams mỗi ngày khi nuôi ngoài đồng cỏ thiên nhiên.

Theo thống kê của Liên hiệp quốc, mỗi năm người ta tiêu thụ 540 triệu dê thịt, mỗi năm mức độ này gia tăng 25.6 triệu con được đưa đến lò sát sinh để làm thịt./.

